

Advies over het deeltijds beroepssecundair onderwijs in de toekomst

1 Aanleiding

In 2004 zal het twintig jaar geleden zijn dat de overheid het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO) invoerde. De maatregel sloot aan bij de verlenging van de leerplicht¹. De Vlaamse Onderwijsraad grijpt deze gelegenheid aan om kritisch stil te staan bij de ontwikkelingen die deze vorm van secundair onderwijs sindsdien heeft ondergaan en om een aantal voorstellen te formuleren die het DBSO en de waardering ervan kunnen verbeteren.

De SERV, de representatieve verenigingen van onderwijs en het gemeenschapsonderwijs, de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding, de Dienst Beroepsopleiding van het departement onderwijs, het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen, de koepelorganisatie van de vrije Centra voor Leerlingenbegeleiding en de Centra voor Deeltijdse Vorming hebben einde juni 2003 de platformtekst "Alternerend leren – volwaardig leren" opgesteld met als doel alternerend leren opnieuw op de beleidsagenda te plaatsen. De realisatie van de voorgestelde maatregelen in deze platformtekst veronderstelt een globale aanpak die van toepassing is voor alle betrokken actoren. Het onderstaande advies speelt onder andere in op een aantal van de voorgestelde maatregelen, en dit specifiek voor wat betreft het deeltijds beroepssecundair onderwijs, namelijk:

- de uitbreiding van mogelijkheden tot werkplekopleidingen zodat de toeleiding naar het normale economische circuit geoptimaliseerd kan worden;
- vervanging van de projectmatige ondersteuning en financiering met ESF-middelen door een structurele financiering;
- het uitbouwen van de begeleiding van de jongere;
- de kwaliteitsverbetering van het alternerend leren.

In het deeladvies "Einddoelen en studiesanctionering in het DBSO" van 17 december 2002 bracht de Vlaamse Onderwijsraad reeds een advies uit over de mogelijkheid om in het deeltijds beroepssecundair onderwijs het getuigschrift van de tweede graad secundair onderwijs te behalen.

De Raad Secundair Onderwijs keurde onderstaand advies unaniem goed op 20 januari 2004. Er waren 21 stemgerechtigde leden aanwezig.

2 Doelstelling en methodiek van het DBSO

In het schooljaar 1983-1984 trad de wet op de verlenging van de leerplicht in werking. Samen met de leerplichtverlenging startte de organisatie van deeltijds beroepsonderwijs voor de meest schoolmoë leerlingen. Het was de bedoeling zo de jeugdwerkloosheid in te dijken en de onderwijskansen van sociaal zwakkere groepen op te krikken.

Binnen het Vlaamse deeltijds onderwijs werd, met steun van het Europees Sociaal Fonds, het project “alternerend leren”² gelanceerd. Helaas hebben in België de recessie van het begin van de jaren negentig, en wellicht ook het gebrek aan voldoende steun van alle onderwijsactoren, ervoor gezorgd dat de omvang van het stelsel te beperkt is gebleven. Om de kansen (en arbeidsattitudes) van de minst arbeidsrijpe jongeren te vergroten, financiert de overheid sinds 1990 wel brugprojecten, waarin die jongeren een alternatieve werkervaring kunnen opdoen gedurende 9 maanden.

Ondanks deze projecten blijven de tewerkstellingsmogelijkheden voor jongeren uit DBSO beperkt. Heel wat deeltijds lerende jongeren blijven tijdens hun opleiding (deeltijds) werkloos³, wat hun arbeidsintegratie nadien niet bepaald bevordert.

Net zoals het voltijds beroepsgericht secundair onderwijs heeft het DBSO als doel de integratie in de maatschappij te bevorderen, onder meer door een inschakeling in de arbeidsmarkt. Hoewel de wet op de leerplicht stelt dat men o.a. door het volgen van DBSO voldoet aan de deeltijdse leerplicht, is het aangewezen dat deze jongeren de hierboven vermelde doelen realiseren in een alternerend systeem gebaseerd op een voltijds engagement. Dit betekent een fundamentele bijsturing van de initiële doelstelling van DBSO.

De methodiek van een alternerend systeem bestaat uit twee fundamentele componenten: een onderwijsgedeelte van 15 wekelijkse lestijden in een centrum voor DBSO en een gedeelte naast die lestijden die de leerplicht oplegt, dat men moet beschouwen als een engagement van de jongere in het DBSO.

3 Naar een voltijds engagement

Het streven naar een alternerend systeem gebaseerd op een voltijds engagement impliceert dat de jongeren duidelijke bereid moeten zijn om zich ook buiten de 15 wekelijkse lestijden te engageren. Tegenover dit voltijds engagement van de jongeren moeten evenwaardige engagements staan van de centra DBSO, de overheid en de sociale partners. Dit wederzijdse engagement moet ertoe leiden dat deeltijds leren zonder een werkplekopleiding of andere relevante ervaring niet langer een optie blijft.

De jongeren en hun ouders onderschrijven dit engagement bij de inschrijving in het DBSO.

Voor het centrum DBSO vertaalt dit engagement zich in een individuele leertrajectbegeleiding die leidt naar alternerende tewerkstelling (of een valabel equivalent). Dit houdt onder andere in dat vanuit de intake en de onthaalactiviteiten een individueel plan opgesteld wordt voor elke jongere in functie van het streven naar een voltijds engagement. De beroepsopleiding in het centrum en de werkervaring in het bedrijf of de instelling (of het valabel equivalent) moeten elkaar zo goed mogelijk ondersteunen. Sollicitatietraining, arbeidsbemiddeling en begeleiding op de werkplaats zijn nadrukkelijk aanwezig. Bij een engagement waar geen contract wordt afgesloten tussen de jongere en een bedrijf of organisatie moet de nodige aandacht uitgaan naar klare en duidelijke afspraken zodat de nodige bescherming gewaarborgd is voor alle betrokken partijen.

Het is de rol van de overheid, waarbij naast Onderwijs en Vorming ook de andere beleidsdomeinen betrokken zijn, om ervoor te zorgen dat er voldoende aanbod bestaat zodat er voor elke jongere in DBSO een totaaltraject mogelijk is. In de praktijk kan de overheid bijvoorbeeld structurele middelen voorzien om voortrajecten en werkplekervaring te realiseren, in dialoog treden met de sociale partners om voldoende werkplekopleidingen aan te bieden, enzovoort.

Door het voeren van een flankerend overheidsbeleid naar de sociale partners kunnen deze hun engagement om voldoende en gepaste werkplekopleidingen te realiseren, concretiseren.

Het engagement van de jongere voor de invulling van de momenten die men niet in het centrum doorbrengt, kan zich in de praktijk vertalen in een engagement met werkplekervaring, al dan niet via voortrajecten. Het ideale doel is te komen tot een alternerende tewerkstelling met een contract werknemersleerlingwezen.

Bij het streven naar een voltijds engagement in DBSO dient nagegaan te worden hoe dit zich verhoudt tot de wet betreffende de leerplicht. Dit mag niet tot gevolg hebben dat een bepaalde groep jongeren niet meer bereikt kan worden. Anderzijds dient een duidelijk signaal gegeven te worden dat jongeren zich voltijds moeten voorbereiden op een intrede in de maatschappij en de arbeidsmarkt. Jongeren die bij instap in het DBSO hiertoe niet in staat zijn, moeten stap voor stap begeleid worden naar dit voltijds engagement door middel van voortrajecten en aangepaste begeleiding.

4 Flexibele toepassing van de verhouding tussen algemene, technische en praktische vakken

Momenteel is bepaald dat de 15 wekelijkse lestijden in het DBSO ingevuld worden door minimum 6 uren algemene vakken en minimum 6 uren technische en/of praktische vakken, waaronder in ieder geval 5 uren praktische vakken.⁴

Door de zeer heterogene samenstelling van de groep jongeren in het DBSO moet men vanuit het individueel leertraject een individuele invulling realiseren. Zo zullen sommige jongeren bij aanvang van een opleiding in het DBSO meer nood hebben aan een onthaalperiode waarin meer aandacht uitgaat naar de algemene, sociale en persoonlijkheidsvorming. Dit veronderstelt dat het centrum bij de praktische organisatie van de opleiding flexibel kan omspringen met de hierboven geschetste urenverdeling. In zo'n onthaalperiode kunnen dus meer lestijden worden besteed aan deze opleidingscomponent. Voor andere jongeren kan in het leertraject meer aandacht gaan naar de praktische vormingscomponent. De flexibele invulling van de wekelijkse urenverdeling belet niet dat op jaarbasis de verhouding die de bovenvermelde omzendbrief voorschrijft, behouden blijft.

Bovendien zijn de theoretische en technologische opleidingscomponenten uit de beroepsgerichte vorming omwille van de functionaliteit sterk op de praktijk betrokken. Ze sluiten nauw aan bij de werkervaring van de jongere. Dit maatwerk in de opleiding is een complex en dynamisch gebeuren waarin tal van mensen en organisaties een rol spelen, steeds onder de verantwoordelijkheid van het centrum voor DBSO.

Elk segment van de heterogene groep van DBSO-jongeren moet opgevangen kunnen worden. Men kan dit onder andere realiseren door taken uit te besteden aan

het erkend vormingswerk en/of voordrachthouders. De expertise die momenteel is uitgebouwd door het erkend vormingswerk kan hierbij aangegrepen worden om de samenwerking met de centra DBSO verder gestalte te geven.

Het DBSO moet in de toekomst verstrekt kunnen worden met 15 wekelijkse lestijden gedurende 40 weken, waarbij op jaarbasis minimum 240 uren worden besteed aan algemene vakken en minimum 240 uren aan technische en praktische vakken.

Het strikte onderscheid tussen de technische en praktische vakken moet bovendien evolueren naar een systeem waarin beide soorten vakken op een geïntegreerde basis worden aangeboden.

5 Geïntegreerde begeleiding in samenwerking met het CLB

Om de basisopdracht van DBSO te kunnen realiseren moeten de jongeren optimaal begeleid worden in hun individueel leertraject. De trajectbegeleiding omvat meerdere aspecten zoals intakebegeleiding, tewerkstellingsbegeleiding, enz.⁵

Veel van de begeleidingsaspecten vragen een intense samenwerking met het CLB waarbij er geen 'kunstmatige' afstand bestaat tussen de jongere en de CLB-begeleider.

De rechtstreekse en onmiddellijke toegang van de jongere tot het CLB-begeleidingsteam is dan ook onmisbaar. Het CLB werkt hierbij subsidiair en complementair aan het DBSO-team.⁶

6 Vervanging van de huidige niet-structurele middelen in functie van de totale begeleiding van de jongeren

De specifieke begeleiding van het DBSO vergt meer middelen en omkadering dan in het voltijds BSO. Die komen tot nu toe van het Europees Sociaal Fonds voor de projecten 'alternerend leren' en 'brug' en van VESOC voor het tijdelijk project 'trajectbegeleiding'. De middelen voor het uitvoeren van deze opdrachten worden nu op een niet-structurele, projectmatige manier voorzien zodat het onmogelijk is om een beleid op lange termijn uit te bouwen. Er is bijgevolg nood aan een structurele financiering zodat het eventueel wegvallen of terugschroeven van de huidige ESF-middelen in 2006 kan worden opgevangen.

De huidige projectmatige financiering van extra werkingsmiddelen moet men structureel verankeren door een hogere puntentoekenning: 20 punten in plaats van de huidige 10 punten..

De gewone omkadering van het DBSO zelf (3,4 uren leraar voor de eerste 49 jongeren en 2,45 uren leraar vanaf de 50ste jongere) moet stijgen met 0,5 uren leraar per jongere. Dit ter compensatie van het nakende verlies van de huidige VESOC-middelen⁷ voor het tijdelijk project trajectbegeleiding en om de bijkomende taken van het centrum DBSO m.b.t. het voltijds engagement van de jongeren mogelijk te maken. Enkel door deze verhoging van het aantal uren leraar kan de nodige begeleiding gegarandeerd worden.

Deze verhoging van de structurele financiering, die best verloopt volgens een groeipad naar 2006, mag niet ten nadele zijn van de financiering van het voltijds secundair onderwijs.

7 Realiseren van voortrajecten

Om een alternerende tewerkstelling in het normaal economisch circuit mogelijk te maken (werknemersleerlingwezen, deeltijds arbeidscontract en contract thuiswerker) is het noodzakelijk om sommige jongeren daar via een voortraject naartoe te leiden.

'Voortrajecten' betekent hier alle activiteiten die zowel binnen als buiten het centrum DBSO georganiseerd kunnen worden en die via begeleiding voorbereiden op een instap in het normaal economisch circuit.

Om deze voortrajectprojecten mogelijk te maken moet de overheid structurele middelen voorzien buiten de werkmiddelen en omkadering voor het DBSO. Het vinden van deze middelen is niet alleen de verantwoordelijkheid van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming maar van de Vlaamse Gemeenschap in haar totaliteit (Onderwijs, Cultuur, Economie en Werkgelegenheid, enzovoort).

Hierbij moeten de centra DBSO ook bekijken hoe de samenwerking met de centra voor deeltijdse vorming uitgebouwd kan worden. De centra kunnen een belangrijke inbreng leveren om een kwaliteitsvol voortraject voor sommige jongeren tot stand te brengen.

Brugproject

Brugprojecten hebben als doelgroep de leerplichtige jongeren die er niet in slagen om onmiddellijk na gewone bemiddelingsactiviteiten een gepaste tewerkstelling te vinden in het normale economische circuit. Deze jongeren missen essentiële basisattitudes om direct in te treden in de arbeidsmarkt en zich te handhaven in het productieproces. Vooraleer zij aan gewone tewerkstelling toe zijn, hebben ze niet alleen behoefte aan opleiding en bemiddeling maar ook aan gestructureerde individuele opvang en begeleiding waarin ze geactiveerd en gemotiveerd worden om hun situatie in eigen handen te nemen.⁸

Momenteel worden in de brugprojecten eveneens jongeren opgenomen die arbeidsrijp en bemiddelbaar zijn maar waarvoor geen arbeidsplaats beschikbaar is. Sommige van deze jongeren kunnen niet onmiddellijk georiënteerd worden naar het normaal economisch circuit of hebben al een deeltijdse tewerkstelling achter de rug die ze, om welke reden ook, niet meer kunnen verder zetten.

Voor deze laatste groep jongeren moet men de mogelijkheid creëren dat zij gedurende een zeer beperkte tijd tewerkgesteld worden in het normaal economisch circuit via een arbeidscontract zonder alternering (bijv. interim-contract of tewerkstelling bij overheid en lokale besturen). Uit het pakket van de 15 wekelijkse lestijden moet men in het centrum DBSO de nodige aandacht besteden aan sollicitatiebegeleiding. Op die manier kunnen de centra DBSO zich opnieuw beperken tot de initiële doelgroep van brugprojecten.

Opritproject

In het DBSO komen ook jongeren voor waarvan men bij aanvang kan inschatten dat zij op een termijn van 40 weken nog niet kunnen doorstromen naar het normaal

economisch circuit of waarvoor een andere methodiek noodzakelijk is. Deze jongeren hebben niet alleen een gebrek aan arbeidsattitudes maar kampen in de eerste plaats met motivatieproblemen.

Een gradueel opbouwend systeem van alternering tot uiteindelijk drie dagen per week moet deze jongeren voorbereiden op een verdere fase in hun traject. Deze vorm van voortraject impliceert een zeer grote individuele begeleiding.

Voor sommige jongeren is het aangewezen dat zij behalve de 15 wekelijkse lestijden nog een bijkomende opleiding, training of vorming volgen. Nog andere jongeren hebben een duidelijke nood aan individuele begeleiding die inspeelt op de feitelijke situatie waarin de jongere zich bevindt. Vormen van zulke begeleiding zijn psychiatrische begeleiding, sociale begeleiding, transitiebegeleiding, enzovoort. Een doorstroming naar een engagement met werkplekervaring is hierbij steeds het doel.

Maar in een aantal gevallen kunnen alleen deskundige hulpverleners, die niet altijd verbonden zijn aan het centrum DBSO, deze begeleiding realiseren. Om die reden is bovenvermelde begeleiding naar een alternerend systeem een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende partners en departementen.

De centra DBSO nemen daarin een sturende rol op waarbij zij zeker het begeleidingproces opvolgen en bewaken, in samenwerking met het CLB.

8 Knelpunten bij werkplekopleiding / werkplekervaring

Het streefdoel in het alternerend systeem in het DBSO is te komen tot een contract werknemersleerlingwezen voor elke jongere. Aangezien dit niet altijd mogelijk zal zijn, kunnen andere engagementen met werkervaring eveneens in aanmerking komen.⁹ De tewerkstellingsbegeleiding moet er bovendien voor zorgen dat het centrum DBSO altijd op de hoogte blijft van mogelijke tewerkstellingsinitiatieven, zowel in het algemeen als specifiek gericht op risicjongeren. Onderstaande lijst dient beschouwd te worden als een continuüm in dalende orde van wenselijkheid.

Contract werknemersleerlingwezen

Zoals gesteld is het werknemersleerlingwezen¹⁰ de meest ideale vorm van een engagement met werkplekopleiding. Toch vragen een aantal knelpunten nog om een oplossing. Zo organiseren niet alle paritaire comités een contract werknemersleerlingwezen.¹¹ Een bijkomend probleem is dat sommige sectoren een reglementering hebben uitgewerkt die niet altijd rekening houdt met de onderwijsregelgeving.

Het is noodzakelijk om het werknemersleerlingwezen uit te breiden naar alle sectoren en het af te stemmen op de onderwijsregelgeving. Een interdepartementaal overleg, opgestart vanuit het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, is hiervoor de meest aangewezen weg.

Deeltijds arbeidscontract

Ten opzichte van het contract werknemersleerlingwezen heeft het deeltijds arbeidscontract¹² als nadeel dat het niet altijd een alternering verzekert. Bovendien houdt deze contractvorm zwaardere loonkosten in voor werkgevers zodat het minder aantrekkelijk is jongeren via dit contract deeltijds te werk te stellen.

Interim-contract

Jongeren kunnen ook een interim-contract¹³ afsluiten. Hierbij is het aan te raden dat er geregeld overleg is met het centrum.

Hoewel de tewerkstelling soms voor een langere periode is gepland, wordt een interim-contract telkens per week afgesloten. Daardoor komen regelmatige leerlingen ingeschreven na de leerplicht via deze contractvorm niet in aanmerking als subsidieerbare leerling. De omzendbrief over de organisatie van het DBSO (SO 66) bepaalt immers dat deze jongeren een aan de opleiding verwante werknemersleerovereenkomst of overeenkomst tewerkstelling-opleiding, waarvan de tewerkstelling minstens halftijds is, hebben gesloten die, behoudens overmacht, gedurende dat schooljaar een looptijd heeft van hetzij minimaal 4 ononderbroken maanden waarin alleszins 15 oktober valt, hetzij minimaal 5 ononderbroken maanden waarin alleszins 1 februari en 30 juni vallen.

Jongeren die een interim-contract afsluiten en bij hetzelfde bedrijf alternerend tewerkgesteld worden, moeten eveneens in aanmerking komen voor erkenning als subsidieerbare/financierbare leerling bij de 18-25 jarigen.

Bovendien moet het mogelijk gemaakt worden dat tewerkstelling op basis van interim-contracten die samen een voldoende lange duur vertegenwoordigen in aanmerking komt voor het behalen van het getuigschrift van de tweede graad van het secundair onderwijs zoals bepaald in het ontwerpbesluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 31 juli 1990 houdende inrichting van het DBSO. Op voorwaarde dat de voorwaarden qua duur en alternering vervuld zijn.

Contract thuiswerker

Een jongere mag naast de 15 wekelijkse lestijden in het centrum, thuis meehelpen in het bedrijf.¹⁴ Deze weinig toegepaste vorm van werkplekopleiding als voorbereiding op toekomstige zelfstandigheid moet los gezien worden van de eigenlijke huisarbeid (in loondienst)¹⁵, en zou best altijd geregeld worden op contractuele basis. Nu is dat niet altijd het geval. Het nadeel van deze contractvorm is dat men het inhoudelijke aspect van de werkplekopleiding niet altijd kan controleren.

Het statuut van de thuiswerker moet verbeterd worden voor wat betreft het verzekerd zijn van de jongere tegen arbeidsongeschiktheid en invaliditeit.

Brugprojectovereenkomst

Een wezenlijk probleem bij de 'tewerkstelling' in een brugproject⁹ is dat deze overeenkomst niet onderbouwd is door de federale regelgeving.

Het is aan te bevelen dat de brugprojectovereenkomst een plaats krijgt in de tewerkstellingsstructuur op federaal niveau.

Vrijwilligerscontract

Het vrijwilligerscontract¹⁶ is een vorm van werkplekervaring die nooit als alternatief beschouwd kan worden van een alternerende tewerkstelling, maar hoogstens als onderdeel van een voortraject naar reguliere arbeid.

Voor een zeer beperkte groep jongeren kan het vrijwilligerscontract zinvol zijn. Dit moet echter strikt beperkt worden in aantal en duur.

Freelancerstatuut

De arbeidssituatie van de jongeren in deze sector is zeer divers. Zij werken veelal met kortlopende arbeidsovereenkomsten of, alhoewel minder voorkomend, als zelfstandig freelancer.

Doorgaans zijn de jongeren en de centra DBSO onvoldoende op de hoogte van de consequenties op vlak van fiscaliteit en sociale bijdrage die inherent zijn aan dit statuut.

9 Inbedding van het DBSO in elke scholengemeenschap/scholengroep en mogelijkheid tot autonomie

Volgens het decreet betreffende het onderwijs-II kan de Vlaamse Gemeenschap het DBSO enkel organiseren, subsidiëren of erkennen in instellingen voor voltijds secundair onderwijs waar technisch of beroepssecundair onderwijs wordt aangeboden. In dat geval wordt zo een instelling "centrum voor deeltijds beroepssecundair onderwijs" genoemd. Er kunnen maximaal achtenveertig centra voor DBSO worden georganiseerd of gesubsidieerd.¹⁷

In Vlaanderen zijn er echter nog een aantal blinde vlekken in DBSO-aanbod. Niet het uitbreiden van het aantal centra maar het uitbouwen van samenwerkingsverbanden moet hierop een antwoord geven.

Bij het uitbouwen van het deeltijds onderwijs in een alternerend systeem is het noodzakelijk dat elke scholengemeenschap/scholengroep een samenwerkingsverband heeft met een centrum DBSO. Het is dan van belang dat een centrum DBSO een volwaardige relatie opbouwt met elke school in de scholengemeenschap. Deze samenwerking dient geïntegreerd te worden in het oriënteringsbeleid van de scholengemeenschap zodat dit voor de scholen en scholengemeenschappen geen extra taakbelasting met zich meebrengt.

Autonomie van een centrum DBSO is in een aantal gevallen dan ook aan te bevelen. Dit kan echter alleen doorgevoerd worden indien het centrum DBSO fundamenteel is ingebed in een scholengemeenschap en er genoeg jongeren aan het centrum verbonden zijn. Hierbij kan gedacht worden aan een vergelijkbare normering zoals vastgelegd voor een autonome middenschool.

10 Personeel

In het deeltijds beroepssecundair onderwijs komen momenteel de volgende ambten voor: coördinator¹⁸, studiemeester-opvoeder¹⁹, technisch adviseur(-coördinator)²⁰ en leraar secundair onderwijs.

De coördinator van het centrum heeft als opdracht om de doelstellingen van het centrum DBSO te bepalen, de centrumactiviteiten te plannen, te organiseren, te coördineren en bij te sturen. Deze opdracht gaat gepaard met een zeer hoge graad van verantwoordelijkheid. In een aantal gevallen is het echter mogelijk dat de coördinator minder verdient dan sommige leraren die een opdracht hebben in het DBSO.

Zoals vermeld onder punt 5 moeten de leerkrachten in DBSO naast hun lesopdracht verschillende begeleidingsaspecten ter harte nemen. Hierbij is het noodzakelijk te komen tot een bepaalde functiedifferentiatie binnen de personeelsformatie. Bovendien fungeren de leerkrachten DBSO hetzij op niveau van de tweede graad, hetzij op niveau van de derde graad secundair onderwijs. Deze indeling is louter arbitrair. In de realiteit komen immers geen zuiver gescheiden leerlingengroepen voor op niveau van tweede of derde graad.

Om de personeelsformatie in DBSO efficiënter te maken moeten naast de ambten van coördinator, technisch adviseur(-coördinator) en leraar secundair onderwijs de volgende ambten worden voorzien:

- *trajectbegeleider DBSO²¹;*
- *administratief medewerker.*

Omwille van de hoge graad van verantwoordelijkheid van de coördinator moet de onderwijsoverheid voor deze functie een passende weddeschaal voorzien. Het huidige selectieambt wordt in het kader van autonomie voor centra DBSO bovendien ook best omgezet in een bevorderingsambt. De toelating tot dit ambt moet echter ongewijzigd blijven. Om verwarring te vermijden wordt aan dit ambt best ook een andere naam gegeven.

Naast het ambt van leraar zou de onderwijsoverheid een nieuw ambt van trajectbegeleider DBSO in het leven moeten roepen. Hierdoor kan ingespeeld worden op de functiedifferentiatie die eigen is aan het deeltijds onderwijs. Het ambt van studiemeester-opvoeder dat gecreëerd wordt door het in mindering brengen van het pakket uren-leraar waarop het centrum DBSO recht heeft, kan dan wegvallen. Zowel het ambt van leraar als het nieuwe ambt van trajectbegeleider DBSO moeten gecatalogeerd worden op het niveau van de derde graad BSO.

Bij centra DBSO die niet in aanmerking komen voor autonomie dienen bijkomende maatregelen genomen te worden voor het personeel. Personeelsleden zouden in dit geval moeten kunnen aangeven dat zij eventueel niet in het DBSO wensen tewerkgesteld te worden. Het DBSO dient immers te beschikken over uitsluitend personeelsleden die ten volle kiezen voor deze vorm van onderwijs. Bij personeelsleden die wensen te werken in het DBSO dient in een appreciatierecht voorzien te worden voor de coördinator. Het reffectatiebesluit omschrijft momenteel reeds een dergelijke regeling voor een wedertewerkstelling binnen het voldoende geacht diploma.

11 Besluit

Samengevat formuleert de Raad Secundair Onderwijs de volgende aanbevelingen ten goede van de waardering van het DBSO waarbij enkel meer respect voor DBSO tot stand kan komen door meer interesse vanuit het voltijds secundair onderwijs en een volwaardige samenwerking:

- *streven naar een altemnerend systeem gebaseerd op een voltijds engagement;*
- *de realisatie door het centrum DBSO van een individuele leertrajectbegeleiding die leidt naar altemnerende tewerkstelling;*

- *het voeren van een flankerend overheidsbeleid door de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse Gemeenschap om voldoende en kwaliteitsvolle voortrajecten en werkplekopleidingen te realiseren;*
- *elke jongere in de heterogene DBSO-groep tijdens de 15 wekelijkse lestijden optimaal opvangen waarbij de expertise van het erkend vormingswerk en/of voordrachthouders aangegrepen wordt;*
- *flexibiliteit in de verhouding van algemene, technische en praktische vakken tijdens de 15 wekelijkse lestijden in het centrum DBSO waarbij op jaarbasis de huidige verhouding wordt behouden;*
- *een geïntegreerde aanpak van de technische en praktische vakken doorvoeren;*
- *geïntegreerde begeleiding in samenwerking met het CLB door een rechtstreekse toegang van de jongere tot het CLB-begeleidingsteam;*
- *de huidige niet-structurele projectmatige middelen verankeren door een verhoging van de gewone omkadering van het DBSO met 0,5 uren leraar per jongere en het verlenen van een hogere puntentoekening voor de werkingsmiddelen: 20 punten;*
- *de doelgroep die in aanmerking komt voor brugprojecten terug zuiver stellen;*
- *creëren van opritprojecten voor jongeren die niet in aanmerking komen voor een brugproject of het normale economische circuit;*
- *onderzoeken hoe de samenwerking met het erkend vormingswerk moet uitgebouwd worden om een kwaliteitsvol voortraject voor sommige jongeren tot stand te brengen;*
- *wegwerken van verschillende knelpunten bij werkplekervarings- en werkplekopleidingsmogelijkheden;*
- *inbedding van het DBSO in elke scholengemeenschap door een samenwerkingsverband;*
- *mogelijke autonomie van een centrum DBSO bij voldoende grootte;*
- *wijzigingen in het ambt van coördinator DBSO: voorzien in een passende weddeschaal en omzetting van selectie- naar bevorderingsambt;*
- *creëren van het ambt van trajectbegeleider DBSO naast leraar secundair onderwijs (beiden op niveau derde graad);*
- *vervanging van het ambt van studiemeester-opvoeder naar administratief medewerker;*
- *nemen van bijkomende maatregelen voor het personeel bij centra die niet in aanmerking komen voor autonomie.*

Véronique de Craecker
secretaris

Pierre Vermaelen
voorzitter

¹ Wet betreffende de leerplicht van 29 juni 1983

² In het alternerend leren ontvangen werkgevers een toelage wanneer zij een jongere aanwerven in een deeltijdse job die overeenkomt met zijn studierichting, op voorwaarde dat in het bedrijf een tutor wordt aangesteld en een complementaire praktijkopleiding gegeven wordt. De jongeren ontvangen een gewoon loon.

³ Op 1 februari 2003 waren 2.446 DBSO-jongeren op een totaal van 6.277 (of 44%) officieel niet-werkend (op basis van gegevens verstrekt door de centra).

⁴ Decreet betreffende het onderwijs-II van 31 juli 1990 (art. 69 § 1)

⁵ Intakebegeleiding:

- inschatten van de beginsituatie van elke jongere;
- screenen van alle jongeren in termen van werkwillegheid, voorkeuren, specifieke beroepsvaardigheden, arbeidsattitudes, beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt, mobiliteit, financiële weerslag van tewerkstelling op gezinsinkomen, ...
- ...

Trajectbegeleiding:

- individueel begeleiden van de jongere, aan de hand van het trajectbegeleidingsplan;
- opstellen en bijsturen van het trajectbegeleidingsplan;
- intensief contact onderhouden met de ouders, veelal van jongeren met een problematisch afwezigheidsdossier;
- overleg plegen met de CLB-begeleider bij individueel probleemgedrag;
- de ouders op de hoogte houden van begeleidingsactiviteiten;
- samen met de CLB-begeleider overleg plegen met ouders naar aanleiding van bepaalde begeleidingsactiviteiten;
- voorbereiden van jongeren op alle facetten van tewerkstelling (hoe solliciteren, hoe zich staande houden op de werkvloer, wat zijn de gevolgen van het verwerven van een inkomen uit arbeid zoals kindergeld, belastingen, ziekenfonds, ...);
- kenbaar maken van de vacatures aan alle jongeren;
- nagaan waarom sommige jongeren niet wensen (te) (of kunnen) werken en eventuele jobobstakels wegnemen;
- introductie tot de reglementering rond de werkloosheid (toelating tot uitkering, administratieve procedure);
- sociaal-juridisch-administratief advies aan de ouders geven;
- jongeren op sociaal-emotioneel vlak begeleiden tijdens hun opleiding in het centrum, dit in samenspraak met de CLB-begeleiders;
- bewaken van de kwaliteit van de begeleiding in het algemeen en in het kader daarvan afwezigheden opvolgen
- ...

Tewerkstellingsbegeleiding

- opvolgen van de tewerkstelling: overleg met de werkgevers in verband met leerinhouden, toezicht op het invullen van het werkboekje, overleg plegen met jongere en werkgever, evaluatie, bijsturen en ondersteunen in geval van problemen;
- prospecteren van de arbeidsmarkt (bedrijven, werkgevers en werkervaringscentra in de regio) met het oog op de tewerkstelling of werkervaring van de jongeren;
- contacten leggen met bedrijven, werkgevers, openbare besturen, VZW's;

-
- informeren van werkgevers over tewerkstellingsbevorderende maatregelen en eventuele financiële voordelen bij tewerkstelling van een deeltijdse jongere;
 - permanent opvolgen van de verschillende vacatures via de VDAB, de streekpers, individuele contacten met bedrijven;
 - bemiddelen tussen jongere en werkgever met het oog op een arbeidsovereenkomst;
 - gestructureerde evaluatiemomenten met alle betrokkenen organiseren;
 - voortdurend oog hebben voor bewegingen op de arbeidsmarkt
- ⁶ Momenteel generen 1.100 gewogen leerlingen één fulltime CLB-omkadering. Uitgaande van de vastgelegde coëfficiënt 7 voor DBSO-leerlingen houdt dit in dat er 157 DBSO-leerlingen nodig zijn voor één fulltime CLB-omkadering. Voor de invoering van het CLB-decreet van 1 december 1998 gaven 72 DBSO-leerlingen echter recht op één fulltime CLB-omkadering.
- ⁷ Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het tijdelijk project trajectbegeleiding in het deeltijds beroepssecundair onderwijs waarin gesteld wordt dat aan elk centrum DBSO 0,14 uren leraar per leerling wordt toegekend in functie van trajectbegeleiding (voor centra DBSO die deelnemen aan het project modularisering bedraagt dit 0,44 uren leraar per leerling).
- ⁸ De jongeren die voor deelname aan een brugproject in aanmerking komen, worden geselecteerd en voorgedragen aan de promotor. Voor deze selectie kan een beroep gedaan worden op CLB en/of lokale werkwinkels. Gedurende een beperkte periode (minimum 2 maanden en maximum 9 maanden) krijgt de jongere de gelegenheid om zinvolle werkervaring op te doen gedurende 20 u./week.
- De promotor is een organisatie met rechtspersoonlijkheid die structureel, organisatorisch en financieel volledig onafhankelijk werkt van het centrum DBSO. Per brugproject verbindt een promotor zich ertoe om werkervaring aan te bieden aan een groep van min. 6 en max. 15 deeltijds leerplichtige jongeren.
- ⁹ Mogelijke werkplekopleidingen / werkplekervaringen naast het werknemersleerlingwezen:
- deeltijds arbeidscontract;
 - interim-contract;
 - contract thuiswerker;
 - brugprojectovereenkomst;
 - vrijwilligerscontract.
 - freelancerstatuut.
- ¹⁰ Het contract werknemersleerlingwezen is een overeenkomst waarbij de werkgever zich voor een periode van 6 tot 24 maanden (afhankelijk van de sector) engageert om de jongere op de werkvloer een opleiding te geven. De organisatie van het contract werknemersleerlingwezen gebeurt in de schoot van de paritaire leercomités (PLC). Dit betekent dat ieder PLC een leerreglement heeft opgesteld, dat zij een type leercontract voorstelt en dat zij eindproeven organiseren voor de jongeren. Het bedrijf moet erkend zijn door het paritair leercomité om met een contract werknemersleerlingwezen te werken.
- De jongere heeft recht op een leervergoeding (de metaalsector werkt als enige met uurlonen) en (in sommige sectoren) een bijkomende premie. Met een contract werknemersleerlingwezen moet de jongere een eigen aansluiting hebben bij een ziekenfonds. Het recht op kinderbijslag blijft bestaan tot 31 augustus van het jaar waarin de jongere 18 jaar wordt.
- De opleidingsverantwoordelijke van het bedrijf stelt per jongere een leerprogramma op dat alternerend is aan de opleiding in het centrum.

¹¹ Paritaire comités die een contract werknemersleerlingwezen organiseren:

- PC 105 non-ferrometalen
- PC 109 kleding- en confectiebedrijf
- PC 110 wasserijen en ververijen
- PC 111 metaal-, machine- en elektrische bouw
- PC 112 garagebedrijf
- PC 116 scheikundige nijverheid
- PC 118 voedingsnijverheid
- PC 119 handel in voedingswaren
- PC 120 textiel & breiwerk
- PC 123 textielnijverheid
- PC 124 bouwbedrijf
- PC 125 houtnijverheid
- PC 126 stoffering en houtbewerking
- PC 128.3 marokijnwerk
- PC 128.6 orthopedische schoeisel
- PC 129 voortbrenging van papierpap, papier en karton
- PC 140 vervoer
- PC 149.1 elektriciens: installatie en distributie
- PC 149.2 koetswerk
- PC 149.4 metaalhandel
- PC 218 bediendensector
- PC 302 hotelbedrijf
- PC 324 diamantnijverheid en -handel

¹² Dit is een deeltijdse arbeidsovereenkomst van bepaalde of onbepaalde duur. Alle ondernemingen komen in aanmerking. Deze arbeid geeft recht op een minimumloon, afhankelijk van de sector van tewerkstelling en van de leeftijd. Indien een jongere met een deeltijds arbeidscontract alternerend wordt tewerkgesteld, spreken we van een overeenkomst werk – opleiding. Enkel, de inhoud van het werk en de inhoud van de opleidingsdagen moeten overeenstemmen.

Verder gelden dezelfde rechten en plichten als voor elke andere werknemer binnen de onderneming. Een individuele aansluiting bij een ziekenfonds is vereist. Ook hier blijft het recht op kindergeld behouden tot 31 augustus van het jaar waarin men 18 jaar wordt. Op de lonen is een RSZ-vermindering en bij alternering een premie vanuit ESF of een premie vanuit het sectorfonds.

¹³ Een interim-contract is een overeenkomst tussen bedrijf, interim-kantoor en de werknemer. Het centrum DBSO is in principe geen betrokken partij.

¹⁴ Indien dit bedrijf een eenmanszaak is, is er geen sprake van een arbeidscontract. De jongere heeft geen eigen aansluiting bij de mutualiteit. De jongere heeft dus een familiale band met de zaakvoerder. Dit kan zijn: vader - zoon, broer - zuster, oom - tante,.. Als de familiale band nog verder is, zal de RSZ individueel beoordelen of dit statuut wordt toegekend.

Deze jongeren blijven recht geven op kindergeld tot 31 augustus van het jaar waarin zij 18 jaar worden. Zij kunnen vermeld blijven op het ziekenboekje van de ouders. Er is ook geen sprake van loon. Vanaf 20 jaar moet de jongere zich inschrijven als zelfstandige. Vanaf dan gelden uiteraard alle regels van het zelfstandigenstatuut.

¹⁵ Geregeld door de wet van 6 december 1996 (met aanpassing van de wet op de arbeidsovereenkomsten van 3 juli 1978).

-
- ¹⁶ Bij een vrijwilligerscontract komen een organisatie en de jongere overeen dat het vrijwilligerscontract geen arbeidsovereenkomst is maar een vrijwillig engagement zonder verloning, waarbij evenwel een forfaitaire kostenvergoeding kan worden afgesproken. Meestal wordt in dit contract naast verzekeringsaspecten ook vermeld hoe de werktijden worden vastgelegd.
- ¹⁷ Er kunnen door de Vlaamse Gemeenschap maximaal achtenveertig centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs worden georganiseerd of gesubsidieerd, waarvan vierentwintig in het gesubsidieerd vrij onderwijs, zestien in het Gemeenschapsonderwijs en acht in het gesubsidieerd officieel onderwijs (art. 66 van decreet betreffende het onderwijs-II van 31 juli 1990).
- ¹⁸ Aan het centrum DBSO wordt één volledig ambt van coördinator toegekend voor zover:
- hetzij tenminste 50 regelmatige leerlingen zijn ingeschreven;
 - hetzij tenminste 35 regelmatige leerlingen zijn ingeschreven doch uitsluitend voor de centra gelegen in een gemeente met een bevolkingsdichtheid van minder dan 125 inwoners/km² of in het administratief arrondissement Brussel-hoofdstad.
- Coördinator is een selectieambt, behorend tot de categorie van het bestuurspersoneel.
- ¹⁹ Het centrum mag een half ambt of maximum 1 volledig ambt van studiemeester-opvoeder organiseren indien 50 respectievelijk 100 regelmatige leerlingen zijn ingeschreven. Voor een half ambt dient van het pakket urenleraar 12 uren in mindering gebracht, voor een volledig ambt 24 uren.
- Studiemeester-opvoeder is een wervingsambt, behorend tot de categorie van het opvoedend hulppersoneel.
- ²⁰ De ingerichte uren praktische vakken in het DBSO komen in aanmerking voor de ambten van technisch adviseur(-coördinator) in de school waar ze worden ingericht, naargelang van het geval in een meewerkende school voor voltijds secundair onderwijs, een meewerkend centrum DBSO of een centrum voor volwassenenonderwijs.
- Daarbij komen alle uren ingericht als praktische vakken (PV) in aanmerking voor zover zij voorafgegaan zijn door één van de volgende aanduidingen: praktische oefeningen, praktijk, handvaardigheid of realisatietechnieken. In het DBSO worden geen stages ingericht!
- Technisch adviseur is een selectieambt, technisch adviseur-coördinator een bevorderingsambt, beide behoren tot de categorie van het bestuurspersoneel.
- ²¹ De trajectbegeleider DBSO is een personeelslid verbonden aan het centrum DBSO die belast wordt met de verschillende begeleidingsaspecten zoals opgenomen in voetnoot 5 (intakebegeleiding, trajectbegeleiding, tewerkstellingsbegeleiding).